

SANTIAGO RAMON I CAJAL

(1852-1934)

Quan, temps a venir, tal com Norbert Font i Sagué ho féu per al segle XVIII, hom escrigui la Història de la Biologia i la Medicina catalanes al segle XIX, l'episodi cabdal serà, no ho dubtem, un datat a la tardor del 1888: la partença de l'home il·lustre, el nom del qual encapçala aquesta plana, cap a Berlín, al Congrés de l'Associació Anatòmica alemanya, desitjós de mostrar el fruit de les seves recerques als anatòmics del centre d'Europa i de respirar l'aire de les contrades a les quals el treball original en Biologia no era una gesta heroica, gairebé sobrehumana. Aquest home feia un any tenia un lloc docent al vell Col·legi del carrer del Carme, a la nostra ciutat: havia contret amistat i fet deixebles, i podia, amb penúria sens dubte, consagrar hores i hores a explotar el ric filó de fets i suggestions, que era, en les seves mans, el mètode d'impregnació del teixit nerviós de Camil Golgi. L'hospitalitat, l'escalf espiritual rebuts a la nostra ciutat, són lloats i agraits per Cajal en les pàgines del segon volum de *Recuerdos de mi vida*. Sense restar valor a les paraules de l'autor, direm que fou millor paga dur el nom de Barcelona associat a l'obra sorprenent i als fets insòlits, i atreure l'interès del món científic d'aleshores cap a un centre de treball modest, però veritable, radicat al vell casal ocupat per la Facultat de Medicina. I bé podem enorgullir-nos de pensar que, quan per primera volta un home hispànic demostrava la capacitat per la recerca científica de les gents de la península, l'home que destruïa la llegenda era un barceloní d'adopció.

L'any 1892 partí Cajal novament cap a Madrid, per a no tornar. Unes memorables sessions a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, de les quals sortí l'esquelet de la seva obra cabdal, *El sistema nervioso del hombre y de los vertebrados*, foren el seu comiat triomfal. La seva obra era ja ben madura, i bé pot dir-se, com consta en l'acord de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, «que era ben catalana la part millor de la seva obra, feta durant l'estada del mestre a Barcelona».

La figura de Cajal aquests darrers anys apareixia llunyana, esfumada, més i més gloriosa, com més distant, als ulls de les noves promocions que no el tractaren. Ell s'interessà per la nostra Societat quan fou fundada; ha constatat sempre el seu nom a la llista dels nostres socis d'honor. L'any 1922 ens associàrem a les seves festes jubilaris, i ara, a l'hora de la mort de l'ancià-símbol, participem en el dol dels seus deixebles més directes, i en proclamem la glòria immortal.